

Bojan Brezigar

brezigar@spin.it

El camí d' Eslovènia cap a la independència: Una història d'èxit

Senyores i senyors,

Per a mi es un plaer tenir l'oportunitat de d'oferir-vos algunes explicacions sobre el camí que Eslovènia va recórrer cap a la seva independència. Jo vaig estar involucrat en el procés, com a molts eslovens que vivien fora, la major part dels quals vivien a les regions veïnes d'Àustria i Itàlia. Jo visc a Trieste, Itàlia, regió en la que viuen entre 50.000 (cinquanta mil) i 70.000 (setanta mil) eslovens. La major part de nosaltres te connexió amb la gent d'Eslovènia i recolza fortament el seu moviment independentista. Vaig seguir tot el procés desde dins tot i que vivia a l'altre costat de la frontera perquè després de la declaració d'independència el Govern eslovè em va designar com a representant oficial a Trieste. Vaig ser destituït sis mesos després quan Itàlia va reconèixer oficialment Eslovènia i el govern va designar als ambaixadors i diplomàtics.

Però ara he de començar amb Eslovènia, una historia d'èxit. Començaré amb una anècdota. Milan Kucan, el president d'Eslovènia elegit al mil nou-cents noranta a les primeres eleccions democràtiques, abans de la declaració de independència d' Eslovènia, va visitar alguns països, entre els quals Catalunya i Barcelona, on va conèixer a Jordi Pujol. El president d'Eslovènia va explicar a Pujol els projectes i desitjos que tenia per a la gent d'Eslovènia i Pujol el va animar "Senyor President, la independència és un tren que només passa un cop a la història. Si passa, has de agafar-lo, nosaltres el

vam perdre ja fa temps”, va dir. I ara estic encantat d’adonar-me de que segurament estava equivocacat. El tren sembla estar passant un cop mes.

Els eslovens es van establir a l’area entre el nord de l’Adriatic i l’ actual pla hongares, al segle sisè. Al segle setè es va constituir el primer estat, Karantanija, però a l’any 745 (set-cents quaranta-cinc) es va haver d’acceptar la supremacia Bavara. Des de llavors, els Eslovens mai més van tenir un estat independent. Durant segles van ser inclosos als estats centrals europeus i al segle dinou van formar part de l’Imperi Austrohongares.

Després de la Primera Guerra Mundial l’Imperi va caure i el territori ocupat pels eslovens va pertanyer a paisos diferents: Durant el període més llarg la capital Ljubljana va pertanyer al Regne de Iugoslàvia, gairebé una tercera part del territori a Itàlia, i una part més petita a Àustria.

La segona Guerra Mundial va portar alguns canvis: Itàlia va haver de deixar part del seu territori a Iugoslàvia i d’aquesta manera la major part dels eslovens habitava a Iugoslàvia, a l’anomenada República Socialista d’Eslovènia. Aquest fet ha de ser subratllat: Iugoslàvia s’havia constituït en una unió de diferents repúbliques socialistes i el procés d’independència estava basat en un principi legal pel qual les repúbliques que haguessin decidit fusionar-se en un estat comú, tenien el dret a separar-se. Tothom coneixia que els eslovens mai havien decidit associar-se o fusionar-se, no hi havia tal referèndum o tal decisió democràtica, va ser només una declaració virtual a la constitució Iugoslava, però va servir per començar amb el procés d’independència.

Fins que Tito va morir el règim va controlar la situació. Iugoslàvia va ser un règim policial i militar, amb un dels exercits mes forts d’Europa, controlat pel partit comunista. Tito va ser un líder al qual ningú s’atrevia a oposar-se, però també va ser un

bon polític: Va equilibrar la posició de Iugoslàvia entre els Estats Units i la Unió Soviètica, la qual cosa li va permetre construir un fort estat social, una certa llibertat en comparació amb el bloc soviètic, i un cert creixement econòmic. Però la salut econòmica d'Eslovènia depenia sobretot dels préstecs que provenien de l'estranger.

Després de 1975 (mil noucent setanta-cinc), i sobretot després de la declaració de Helsinki, l'interès internacional per Iugoslàvia va disminuir, i després de la mort de Tito l'any mil nou-cents vuitanta, la Federació va encarar una enorme crisi econòmica. La inflació va augmentar més enllà de qualsevol límit racional, la venda de la benzina es va limitar, aquells que volien sortir del país havien de pagar un dipòsit i hi havia menys bens importats a les botigues. En altres paraules, Iugoslàvia estava en fallida.

En una situació com aquesta els moviments nacionalistes van créixer ràpidament, tant com ho feia el partit comunista. El serbi Slobodan Milosevic va fer servir el nacionalisme per afrontar la crisi. Milosevic va estar fortament recolzat per l'exèrcit que sempre havia estat pro-serbi. I això també va ser el punt de trencament més important per als eslovens.

Eslovènia havia estat la part més rica de Iugoslàvia. S'havia permès una certa liberalització econòmica, algunes petites companyies s'havien establert, i en general, els eslovens estaven convençuts de que pagaven massa a Belgrad i que la seva obligació de recolzar econòmicament a les repúbliques del sud ja no era acceptable.

Voldria recalcar aquest punt: Jo estic fermament convençut de que la crisi econòmica va ser el principal element que va forçar als eslovens a iniciar el procés per la independència. És cert que els eslovens tenien els seus somnis independentistes però penso que no hagués passat res si la crisi econòmica no hagués provocat la dissolució

de Iugoslàvia. És humà i ha passat en molts altres indrets al món: La opressió econòmica ha provocat moltes formes d'evolucions i revolucions.

A Iugoslàvia, l'administració política de Sèrbia, que controlava l'exèrcit, va afavorir la lluita nacionalista. Els serbis havien viscut per segles a Kosovo, Bòsnia i Hercegovina i Milosevic va promoure la idea de l'anomenada Gran Sèrbia. "Sèrbia es allà on els serbis viuen" va ser el seu lema, i la gent que sofria una profunda crisi econòmica, va abraçar la idea. El fet de que Eslovènia no hagués creat una comunitat sèrbia autòctona era sens dubte la raó per la qual Eslovènia, com veurem després, va ser autoritzada per deixar Iugoslàvia després de la guerra, mes o menys simbòlica, dels deus dies.

A Eslovènia el moviment democràtic europeu va arrelar a finals dels anys vuitanta. La unió de camperols es va establir el mes de maig de mil nou-cents vuitanta vuit: Va ser el primer partit polític. Al gener de mil nou-cents vuitanta nou es va crear el Partit Democràtic (la Union Democratica, en aquella època la paraula partit no estava permesa) i la resta de partits van començar a aparèixer. L'Assemblea esčpbena, encara comunista, va estar obligada a obeir les pressions europees i va convocar les primeres eleccions democràtiques a l'abril de mil nou-cents noranta.

De cara a les eleccions cinc partits polítics van formar DEMOS, el partit democràtic de la oposició d'Eslovènia. D'altra banda, els comunistes van crear tres partits: El partit de la Unió dels Social Demòcrates (anterior partit comunista), el Partit Socialista (anterior unió de treballadors, organització comunista de la societat civil) i per últim els Demòcrates Liberals (anterior Organització de les Joventuts Comunistes).

S'ha de dir que els comunistes eslovens van entendre molt bé la situació. Es van preparar per a les eleccions: Al gener de 1990 la delegació del partit comunista eslovè

va abandonar el congrés del partit comunista iugoslau, totalment en desacord amb Belgrad. Milan Kucan va dimitir de la secretaria General i el Partit va proclamar que participaria a les eleccions. Això els va permetre mantenir el vot del 17% (disset per cent) de l'electorat i mantenir-se com el primer partit a Eslovènia, mentre que DEMOS va guanyar les eleccions i va formar el nou govern. El primer ministre podia haver estat Lojze Peterle, el líder del Partit Democràtic Cristià però els comunistes van jugar bé i van aconseguir que Milan Kucan fos anomenat el president de la República.

Les eleccions van ser decisives pel futur: A Eslovènia casi tothom va entendre que Iugoslàvia no tenia futur o que si més no, no hi havia futur per Eslovènia a Iugoslàvia. Tot i així els ex-comunistes no estaven convençuts de que la independència fos la millor opció i van insistir en que Iugoslàvia havia de ser canviada des de dintre. Però van descobrir que el sentiment de la gent no era aquest, de fet, quan a l'Assemblea es va votar sobre el referèndum, va haver-hi dos-cents quatre vots a favor, cap en contra, i quatre abstencions.

S'han de clarificar dues qüestions:

Primera: Va haver-hi una gran discussió sobre la interpretació del resultat d'aquesta votació. Alguns van insistir que la majoria absoluta dels vots podia ser suficient per a declarar la independència, altres, sobretot els ex-comunistes, demanaven una majoria més gran, la majoria absoluta dels que tenen dret a vot. Es va escollir aquesta última solució i, com veurem, la qüestió va ser finalment totalment irrellevant.

Segona: La discussió sobre el text del referèndum també va ser llarga. L'assemblea al final va acordar que la pregunta seria la següent: La República d' Eslovènia hauria d'esdevenir un estat autònom i independent?

El referèndum es va celebrar el vint-i-tres de desembre de mil nou-cents noranta. La participació va ser del noranta-tres per cent. El resultat va ser noranta-cinc per cent Si i cinc per cent no. Efectivament més del vuitanta-vuit per cent de la població va votar a favor de la independència. El resultat va ser anunciat formalment per l'Assemblea Nacional tres dies després. Des de mil nou-cents noranta-u el dia vint-i-sis de desembre ha estat el dia nacional d'Eslovènia, el Dia de la Independència.

El mandat del referèndum havia donat a l'Assemblea Nacional un termini de sis mesos per portar a terme la decisió presa al referèndum. L'assemblea va fer servir aquest temps per adoptar la legislació necessària per establir un nou estat.

S'ha d'aclarir que Iugoslàvia era de fet un Estat Federal. Les sis repúbliques que conformaven la Federació ja havien assumit moltes competències, com la relativa a la economia, la policia, la justícia, l'educació (currículum inclòs) , les carreteres, els ferrocarrils, la sanitat i la llengua. L'eslovè era la llengua oficial d'Eslovènia per tot, excepte a l'exèrcit que mantenia la llengua Serbocroata a tota Iugoslàvia. El Serbocroat s'ensenyava a l'escola com a llengua estrangera, obligatòria per a tothom. De facto constituïa la llengua a Iugoslàvia per a les institucions a nivell federal, tot i que el serbi i el macedoni també eren admesos. En aquella època no hi havia una distinció formal entre el serbi i el croat, tot i que els croats feien servir l'alfabet llatí i els serbis feien servir el ciríl·lic.

Així que Eslovènia tenia la seva legislació en molts camps. L'Assemblea Nacional va haver de treballar sobretot en qüestions com la defensa, el sistema monetari, el control de fronteres, assumptes exteriors o els símbols nacionals, però la major part del treball ja s'havia fet als temps de l'estat federal.

Eslovènia va tenir sort de que després de la invasió de la Unió Soviètica, a Txecoslovàcia al mil nou-cents seixanta-vuit , Tito va establir l'anomenada defensa territorial. Es va concebre com un exèrcit de guerrilles pel cas d'una invasió soviètica i va estar organitzada de manera local a totes les Repúbliques. Així que Eslovènia ja gairebé comptava amb un cert exèrcit, amb armes i equipament militar inclosos.

L'Assemblea Nacional ja havia fet molta feina a mitjans del dos mil ú. Però el treball més important, de disseny de la legislació per l'Assemblea i el referent a les decisions del govern, s'havia fet mitjançant els anomenats grups de projectes: Petits grups d'experts de diferents camps, que treballaven de forma secreta i no tenien visibilitat pública. Ells van produir la documentació que va constituir la base de l'organització del nou estat.

Quan el resultat del referèndum es va fer públic, Belgrad va insistir en que havia estat il·legal. La Unió Europea es va pronunciar a favor de la unitat de Iugoslàvia. A pesar de tot, semblava clar que al menys Alemanya i Àustria recolzarien el nou estat independent. L'EPP, Partit Popular Europeu, havia recolzat Eslovènia, mentre que els socialistes europeus s'havien posicionat a favor de la unitat de Iugoslàvia. Eslovènia no va aixecar cap interès als mitjans de comunicació internacionals o europeus , que estaven més interessats en els esdeveniments a Albània , els països bàltics i Txecoslovàquia que en aquell moment es consideraven els llocs de conflicte a la zona Europea.

La independència es va declarar el vint-i-cinc de juny de mil nou-cents noranta ú, un dia després del termini de sis mesos que s'havia establert de forma legal. Va ser un gran esdeveniment amb desenes de milers de persones a la plaça major de Ljubljana i

celebracions a tot arreu. No hi havia cap diplomàtic estranger present. Tots els membres de la Unió Europea s'havien oblidat d'enviar als seus representants, cònsols honoraris inclosos, per que assistissin als actes relacionats amb la celebració de la independència.

Belgrad va reaccionar immediatament. Va enviar a la policia federal a les fronteres i la mateixa tarda els tancs de l'exèrcit federal van sortir de les casernes i van intentar ocupar l'aeroport, les carreteres principals i els punt fronterers. Els eslovens estaven ben preparats i van defensar l'aeroport i van bloquejar la sortida. Després, tots els avions de la companyia Adria van fugir de l'aeroport cap a l'estranger, sobretot a Àustria. També van bloquejar les casernes de l'exèrcit iugoslau, van tallar el subministrament elèctric, l'aigua, el telèfon i l'abastiment de menjar. Hi va haver alguns enfrontaments i alguns atacs per part de l'exèrcit de Iugoslàvia, seixanta persones van morir, alguns soldats eslovens, alguns soldats iugoslaus i algun civil. En pocs dies els representants de la Unió Europea van arribar a Eslovènia i van convèncer totes dues parts d'arribar a un alt el foc i començar un diàleg. Van convèncer a Eslovènia per acceptar una moratòria de tres mesos i només deu dies després de la declaració d'independència semblava que Eslovènia esdevindria un nou estat.

A l'agost de mil nou-cents noranta ú, la Unió Soviètica es va col·lapsar i això va donar un nou impuls al procés d'independència d'Eslovènia: Belgrad va perdre el seu principal aliat. Després Dinamarca va reconèixer als Estats Bàltics, seguit per altres membres de la Unió Europea, i el principi de l'esperit de Helsinki- "les fronteres no haurien de canviar"- es va trencar. Belgrad negociava la retirada de l'exèrcit iugoslau al setembre de mil nou-cents noranta ú.

En molts pocs mesos l'Assemblea Nacional va promulgar tota la legislació bàsica en relació al sistema monetari, fronteres, passaports, assumptes internacionals, etc. La major part de la qual havia estat dissenyada abans de la declaració de la independència. La comunitat internacional encara dubtava si reconèixer Eslovènia. Els membres de la Unió Europea la van reconèixer al gener de mil nou-cents noranta dos, altres estats els van seguir i al mil nou-cents noranta dos Eslovènia va aconseguir ser membre de les Nacions Unides. Al mil nou-cents noranta dos l'Assemblea Nacional va aprovar la seva Constitució i a la tardor de mil nou-cents noranta dos es van convocar les eleccions per a la presidència de la República i el Parlament.

Aquesta es la historia de l'èxit del procés cap a la independència d'Eslovènia. He intentat ser el mes concís possible i he hagut d'escollir molt les qüestions a incloure en aquesta ponència. De fet va ser una llarga història, i he intentat exposar-vos-en les qüestions principals.

Però us demano uns minuts mes d'atenció.

Fa alguns anys vaig assistir a una conferència internacional sobre el dret a les llengües. Entre els assistents hi havia alguns professors importants de dret internacional. En aquells moments el tema de Kosovo estava en auge i jo vaig preguntar a un d'aquests professors sobre el dret d'autodeterminació. No us donaré el seu nom, ja que era una resposta a la meva pregunta a un grup de treball i no se si acceptaria que jo el cités, no mes us diré que venia de l'Àsia i no havia treballat mai a Europa.

Em va explicar que els Estats no havien creat el dret internacional amb el propòsit de suïcidar-se. Jo vaig argumentar que la Carta de les Nacions Unides comença amb les paraules "Nosaltres, pobles de les Nacions Unides..." i que entenia que el dret a

l'autodeterminació hauria de ser reconegut a totes les nacions del món. Ell va dir que la definició de "poble" no estava regulada en lloc. D'acord amb aquest argument que es acollit per la major part dels científics, els palestins, els kurds o els tibetans no podrien ser definits com a poble. I cap d'ells ha arribat a tenir el seu propi estat.

La qüestió sembla ser sobretot política. Aquells que es van oposar fortament a la independència de Eslovènia: Els Estats Units, França, el Regne Unit i Itàlia, van recolzar l'autodeterminació de Kosovo. En aquella època, al dos mil vuit, vaig ser el portaveu del Ministre de Relacions Exteriors d'Eslovènia Mr. Rupel, sota la presidència eslovena de la Unió Europea al Comitè de Ministres d'Assumptes Exteriors. Vaig assistir a totes les reunions, incloent les secretes; No puc parlar sobre el contingut i no puc citar a la gent, però puc dir que la solució que es va adoptar va ser sobretot política. Va ser un interès polític de la Unió Europea donar a Kosovo la independència, per reduir la influència de Rússia als Balcans i obrir la porta per a que Sèrbia pugues entrar a la Unió Europea. La Unió Europea encara està implementant aquest tipus de decisions. L'autodeterminació de Kosovo no va ser recolzada per l'Estat espanyol, que estava preocupat de que el seu recolzament pugues animar als bascos o catalans a reclamar la seva independència.

He volgut parlar sobre aquesta qüestió per afirmar que la política sempre preval.

Afegiria que els polítics sempre són pragmàtics.

I que ara mateix, en la meua opinió, les solucions militars a dins de la Unió Europea ja no són possibles.

Per concloure, al gener de mil nou-cents noranta dos, després del reconeixement internacional d'Eslovènia, vaig visitar al Ministre d'Assumptes Exteriors i li vaig portar una documentació que havia guardat com a representat no oficial d'Eslovènia a Trieste. Ell em va oferir quedar-me al ministeri: "Pots ser el nostre ambaixador a algun lloc" va dir. Jo vaig dubtar ja que havia decidit quedar-me a Trieste. Ell va insistir i em va oferir la possibilitat de poder elegir la capital on portar l'ambaixada. Vaig dir Barcelona. Ell va respondre que si, que s'imaginava que em referia a Madrid, ja que Eslovènia obriria la seva embaixada a Madrid. Jo li vaig respondre que no se sap mai.

D'acord a la legislació eslovena ja sóc massa vell per ser ambaixador, però penso que el moment en que Eslovènia obri una embaixada a Barcelona s'està apropant. I m'alegro per tots els catalans, com vaig alegrar-me pels eslovens al mil nou-cents noranta ú.

Bona sort!